

Jože Volfand, novinar, urednik, pisatelj, založnik, ljubitelj Celja ...

Na prvo mesto je vedno postavljaj delo

Leta 1969 je ustanovil Našo besedo, ki je prerasla v množično kulturno manifestacijo mladih v Sloveniji, v času, ko je delal pri Novem tedniku, je nastal Teden domačega filma, ki je bil osrednja filmska prireditev v takratni Jugoslaviji. Bil je prvi organizator poletnih prireditev v Celju, s svojimi znamenitimi Celjskimi večeri, o katerih je letos napisal tudi knjigo, je razburkal slovensko in jugoslovansko javnost. Njegova je tudi Veronikina nagrada za najboljšo pesniško zbirko. Kot novinar je na nacionalni televiziji vodil prve oddaje v živo in odpiral vprašanja, kakršnih gledalci do takrat niso bili vajeni. Ko se je pred približno tridesetimi leti podal v podjetniške vode, se je v svojem podjetju Fit media lotil založniških projektov, ki so namenjeni promociji Celja, ter projektov, ki opozarjajo na pomembnost trajnostnega razvoja.

JANJA INTIHAR

To je le manjši del tistega, kar je doslej v svojem življenju ustvaril Jože Volfand. Seznam je namreč mnogo daljši. In vse kaže, da bo v prihodnjih letih nanj še marsikaj zapisal.

Prejšnji mesec ste dopolnili 77 let, že nekaj časa ste v pokoju, a kljub temu še vedno štiri dni v tednu delate v podjetju. Se ne morete ustaviti, se vam zdi, da morate še veliko ustvariti?

Res sem v pokoju že sedemnajst let, a se mi ves čas zdi, da bi se znašel v zatonu življenja, če ne bi še naprej delal. Ne samo v podjetju, kjer kot urednik skrbim za založništvo, publikacije ter za revijo Embalaža, okolje in logistika. Fit media jo izdaja že več kot dvajset let. Delam tudi na Anskem vrhu, kjer živim in kjer gojim ameriške borovnice, maline, breskve, ribez in fige ter tako bogatim duhovni in kulturni kisik z naravo, ki mi je najbližja. Če oživljam potenciale, ki jih nosim v sebi, ter s svojimi izkušnjami in z znanji poskušam prispevati še nekaj na področju, ki ga imam rad – tu mislim na okolje in knjige – potem je to pravi recept za leta, v katerih sem zdaj. Iščem harmonijo med delom v podjetju, kjer sem prokurist, med delom doma ter prostim časom, ki je namenjen predvsem knjigam in branju. Poskušam ostati v kondiciji. Za svoja leta sem kar zdrav, skratka, lepo mi je.

V podjetju ste odgovorni tudi za revialno in knjižno produkcijo v okviru Akademije Zele na Slovenija. Zelo zgodaj, ko o tem večina sploh še ni razmišljala, ste spoznali, kako pomembna je zelena Slovenija, kako pomemben je zelen planet.

Res je. Pred 21 leti je naše podjetje začelo izdajati revijo Embalaža, ki jo je kmalu preimenovalo v Embalaža, okolje, logistika. To je še vedno edina specializirana revija za trajnostni razvoj v državi. Že takrat smo začeli odpirati temeljna vprašanja o okolju. Kot prvi v Sloveniji smo začeli izdajati tudi tematske publikacije. Gre za razmeroma obsežne priročnike, ki so že pred desetletjem govorili o energetske učinkovitosti, obnovljivih virih energije, odpadkih, čistem zraku. Stroka se je zelo ustvarjalno odzvala na naše vabilo k sodelovanju, saj je prav tako začutila, kaj se dogaja v naravi in katere spremembe je treba uvesti, če hočemo, da bo okolje manj obremenjeno. Te publikacije so bile naš prvi odziv, naše prvo opozorilo, da se mora Slovenija odločiti za zeleni prehod, za drugačen vzorec rasti in za vzdržen razvoj. Naši pozivi niso ostali samo na ravni teorije, saj smo vsako publikacijo povezali s prakso v podjetjih, občinah in ustanovah.

Kar ste doslej ustvarili na tem in drugih področjih, bi povprečen človek težko na-

redil v več življenjih. Od kod vse te ideje, kaj vas je v preteklosti gnalo in vas še vedno žene k nenehnemu ustvarjanju?

Izhajam iz delavske, steklarske družine v Hrastniku, živeli smo skromno in v kraju, ki je bil zaprt v ozki dolini. To je bil prostor, ki mlademu človeku ni omogočil prostega dihanja. Zato sem želel v svet. S štipendijo hrastniške občine sem odšel na učiteljskišče v Celje, kjer sem začel povsem

drugače dihati. Že tam sem se prebudil, hotel sem ustvarjati, dati življenju svoj pečat. Bil sem ambiciozen. V šolskem glasilu sem začel objavljati prve pesmi in članke, pisal sem tudi filmske pregleda za Radio Celje. Zanimanje za kulturo, pisanje člankov, prva nagrada Mladine za prispevek o alkoholizmu, v katerem sem pisal o svojem očetu, ki je bil alkoholik, a izjemen delavec v hrastniški steklarni – vse to mi je

najbrž dalo temelje, da sem zelo hitro, ko sem končal učiteljskišče in se zaposlil, spoznal, koliko izzivov čaka človeka v življenju. Idej ni nikoli zmanjkalo, življenje ni popolno. To so bile prave iskre. Ko sem že nekaj mesecev poučeval v IV. osnovni šoli, sem v Celje začel vabiti slovenske pisatelje in pesnike. Vsi so se odzvali. Še vedno se spominjam, kako sem na železniški postaji pričakal Franceta Bevka. Kako prijeten in skromen človek je bil!

Nato je dozorela ideja o Naši besedi ...

Ko sem delal v mladinskem komiteju in sem videl, kaj vse zmorejo mladi, kaj vse nosijo v sebi, se mi je porodila zamisel o kulturnem gibanju Naša beseda. V šolah naj mladi pokažejo, kaj zmorejo na odru. To se je tudi zgodilo. Še danes ne morem pozabiti nekaterih večerov, še danes imam pred seboj Vlasta Boha, ki je v celjskem gledališču recitiral slovensko abecedo.

Sledila so srečanja slovenskih pesnikov in pisateljev, nato se je v času, ko ste kot urednik delali pri Novem tedniku, zgodil Teden domačega filma. Prireditev, na kate-

»Pri svojem delu sem ves čas razmišljal, da je treba v Celju prebuditi kulturno ustvarjalnost, da mora mesto dobiti svoj prostor v Sloveniji in širše. Celje je majhno, butično mesto, ki ima veliko zgodovinskih in drugih prednosti. Resnično mi je pri pri srcu, je moj drugi rojstni kraj. Kljub vsem projektom, ki so Celju zagotovo dali določen pečat, se mi zdi, da sem zanj še premalo naredil. Škoda, da se v Celju nismo še bolj povezali, škoda, ker je mesto izgubilo tako odmevni in izjemni prireditvi, kot sta bila Mednarodni pevski festival in Teden domačega filma. Ampak v življenju je pač tako. Nič ne traja večno.«

ro Celje še vedno ni pozabilo, čeprav je od takrat preteklo že nekaj desetletij.

Takratna novinarska ekipa Novega tednika je opravila izjemno delo. Celje je postalo središče jugoslovanske kinematografije. Veliki jugoslovanski igralci so komaj čakali, da bodo prišli, kinodvorane so bile polne. To je bil dogodek, ki je vznemiril in kulturno prebudil mesto. Zagotovo je bila to ena največjih prireditev, kar jih je Celje imelo. Nato so sledile še druge. Ves čas sem razmišljal, kako Celje kot kulturno in zgodovinsko mesto umestiti v slovenski in širši prostor. Zato tudi prireditve Poletje v Celju, knežjem mestu. Spominjam se, da so k meni prišli trije predstavniki celjske občine in rekli: »Jože, dajmo nekaj narediti. Vsa mesta v Sloveniji imajo poletne kulturne prireditve, samo mi jih nimamo.« Bil sem za, ker sem tudi sam ugotovil, da Celje nima poletnega kulturnega festivala. Mesto je spalo. S Poletjem v Celju je potem zasedlo prostor na slovenskem poletnem kulturnem prizorišču. Prvo leto smo organizirali celo 29 prireditev. Ne vem, ali jih je bilo kdaj kasneje še toliko. Ko smo v Fit medij ugotovili, da se je na trgu pojavilo več organizatorjev, smo se počasi umaknili. Kmalu sem začel razmišljati, da bi morala slovenska poezija dobiti svojo nagrado. Ker je Celje knežje mesto, se mi je zdelo prav, da oživimo Veroniko. Je literarni in hkrati zgodovinski lik in je glavna igralka v resnični ljubezenski zgodbi, kakršne nima ostala Evropa. Svojo zamisel sem predstavil Cirilu Zlobcu in nekaterim drugim pesnikom, s katerimi sem že prej sodeloval kot urednik kulturne redakcije pri Delu, in nastala je Veronikina nagrada za najboljšo pesniško zbirko leta v Sloveniji.

Vse življenje se trudite, da bi se o Celju slišalo po vsej Sloveniji in tudi zunaj nje. Celje imate zares radi, kajne?

Že od nekdanjega imam rad. Že od leta 1959, ko sem prišel na učiteljske. Ves čas sem živel v Celju, tu sem ustvaril vse. Ko sem bil v Celju predsednik socialistične zveze, so me vabili v politiko v Ljubljano, ampak tega nisem želel. Ves čas sem ostal v novinarstvu, dokler nas Demosove sile v Delu niso zamenjale in sem v Celju ustanovil podjetje ter začel podjetniško in založniško pot.

Je Teden domačega filma projekt, na katerega ste najbolj ponosni?

Ta prireditve je bila zagotovo najbolj prepoznavna, a ne samo v slovenskem, ampak v celotnem jugoslovanskem kulturnem prostoru. Celje je bilo takrat mesto filma. Če bi poskušal projekte razvrstiti po pomembnosti, bi na prvo mesto postavil svoje uredniško in publicistično delo. Mislim predvsem na urejanje monografij o Celju ter na knjige, povezane z njim. Knjižico Celjski knezi v Evropi, ki jo je napisal ddr. Igor Grdina, smo v Fit medij izdali že leta 2005. Uredniško in seveda tudi novinarsko delo je bilo torej tisto, ki me je notranje najbolj obogatilo.

Rekli ste, da so vas vabili v politiko. V mlajših letih ste bili politično dejavni, delali ste v mladinski organizaciji in nato še v SZDL. Vas je od politike odvrnila osamosvojitve Slovenije?

Takrat pač nisem več hotel profesionalno delati v politiki, drugače pa sem jo ves čas spremljal. Celjski večeri so bili izrazito politični pogovori z glavnimi akterji jugoslovanske krize in slovenskega osamosvajanja. Tudi na srečanja v celjskem Klubu podjetnikov Zlato-

rog je prišlo veliko politikov, enako velja za televizijske pogovore, najprej na nacionalki in kasneje na VTV. Ves čas sem torej bil povezan s politikom, a nisem hotel v njej aktivno sodelovati, ker imam določeno distanco do strankokracije. Menim, da parlamentarna demokracija potrebuje kisik, svežino. Prihaja čas, ko bomo morali razmisliti, katere novosti bo treba vnesti v sistem družbenega odločanja in kako vanj pritegniti več ljudi. Nobeno naključje ni, ne samo v Sloveniji, tudi v Evropi, da na volitve prihaja le približno 50 odstotkov volilnega telesa. Največja stranka je stranka neopredeljenih. Tudi v evropskih državah ugotavljajo, da je sistem parlamentarne demokracije nekatere ljudi povsem odtegnil od odločanja. Stranke očitno niso dovolj. Pred dnevi so v Delu objavili moj članek o zelezni agendi Slovenije do leta 2030. Moja teza je, da bi cilje v njej morali uresničiti z nadstrankarskim svetom, z organom, ki ne bi bil povezan z vsakokratno volilno spremembo. Vsaka nova politična garnitura namreč spreminja stvari, odstavlja in prestavlja ljudi ter pozablja na nekatere strateške dokumente. Če bi bila zelena agenda temeljni strateški dokument, ob katerem bi se lahko združila Slovenija, ki je zdaj razklana in ideološko razdeljena, potem bi bil takšen nadstrankarski organ nujen. Samo z njim bi lahko uresničili strateške cilje, ki ne bi več veljali samo od ene do druge vlade.

Če se spet vrneva v Celje – bi mesto še lahko bilo kdaj biser ob Savinji? Že nekaj časa drsi po lestvici pomembnosti navzdol. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Kaj bi bilo treba narediti? Zamenjati občinsko vodstvo, dati priložnost mlajšim generacijam?

Celje ima velike potenciale. Vedno več je novih podjetij z mladimi kadri, kar pomeni določen obet, da v mestu nastajajo novi nosilci razvoja. Celje je marsikaj tistega, kar ga je uvrščalo na tretje mesto v državi, izgubilo. Vzrok je zagotovo tudi, da je nekdanje drugo industrijsko središče države moralo poiskati nove razvojne tire. Velikokrat sem si želel, da bi v Celju nastal nekakšen svet glavnih akterjev gospodarstva, kulture, tehnične inteligence, civilne pobude, interesnih skupin, sociale, nosilcev gospodarskega in javnega življenja torej, ki bi razmišljali razvojno. Sedanja zahteva odgovore za prihodnost, inovativne in premišljene. Ne samo zaradi podnebnih sprememb, tudi zaradi razvoja umetne inteligence. Poleg tega Celje ni samo knežje mesto, je tudi mesto kraljic. Tega nima noben drug kraj v Sloveniji. Naša je Alma M. Karlin, ki je prav tako lahko navdih za kakšen evropski dogodek, ki bi združil potopisce Evrope. Celje ima tudi naravne danosti. Je pa res, da razvoj potrebuje tudi nosilce in morda je ravno to tisto, kar Celje omejuje. Ob večji združitvi glavnih nosilcev razvoja bi v mestu, v to sem trdno prepričan, lahko naredili določene premike.

Za svoje delo ste v preteklosti dobili nekaj priznanj, predvsem državnih. Kaj pa v Celju? Zdi se, kot da občinska oblast noče videti vašega dela, da se ji ne zdi pomembno, kaj vse ste dali Celju in Celjanom in kar ste naredili za prepoznavnost mesta.

Priznanja sem dobil še v prejšnjem sistemu. Komisije, ki podeljujejo priznanja, odločajo, kot odločajo, po svojih kriterijih. Tako kot razmišljajo o prispevku posameznika in društev, tako tudi odločajo. Včasih so se mi priznanja zdela bolj pomembna kot danes. V

Celju so me že dvakrat predlagali za občinski grb znani javni delavci, kulturniki in gospodarstveniki, a to je preteklost. Nisem delal za priznanja. Kar ostane za teboj, pomeni več kot kakšno priznanje. To, kar lahko pokažem in je zapisano, je največ vredno.

Ampak občutek, da vas je Celje pri podeljevanju nagrad prezrlo, je najbrž vendarle grenak.

Morda. A vsaka oblast deluje po svoje, enako velja za komisije. Saj tudi ob predaji projekta Veronikina nagrada, ki sem ga vodil 25 let, Društvo slovenskih pesnikov in pisateljev ni reklo nobene besede. Vse to je treba vzeti v zakup, v tem ne vidim nobene tragedije. Je pa res, da razkriva določeno kulturo – na eni strani sistem vrednotenja znotraj oblasti, na drugi strani sistem vrednotenja v družbi. Žal prepogosto pozabljam na ljudi, ki so v svojem življenju nekaj ustvarili, a jim ne znamo izreči priznanja. To velja tako za podjetja kot za ustanove, mnogi odidejo iz njih zagrenjeni, ker se jih nihče ne spomni, še zahvali se jim ne. Jaz te stiske nimam in nisem obremenjen.

V svoji zadnji knjigi Odkrito in zakrito o Celjskih večerih ste veliko zapisali tudi o sebi, svojem življenju, svoji poklicni poti. Ali to pomeni, da ste napisali svojo zadnjo knjigo ali morda že snujete naslednjo?

Res me nagovarjajo, naj še kaj napišem, a mislim, da ne bo šlo. Imam preveč uredniških obveznosti v podjetju. Urejanje treh knjig na leto ni malo, prav tako ni malo vsak mesec izdati revije na šestdesetih straneh. Urednik velenjske televizije me spet vabi, da bi nadaljeval oddaje Dober večer, gospod predsednik. Morda katero, več ne. Dokler mi bo zdravje dopuščalo, bo prednost imelo izdajanje knjig in publikacij o trajnostnem razvoju Slovenije. Prepričan sem, da je Slovenija res lahko zeleno srce Evrope. Naša oblast, naj bo leva ali desna, bi se morala zavedati, da bi za prepoznavnost države lahko največ dosegla, če bi se odločila za zeleno agendo, ki bi z dosežki na področju podnebnih sprememb, manjše ogljičnosti in krožnega gospodarstva Evropi pokazala, kaj se da narediti. Slovenija bi lahko bila zelena referenčna država.

Na predstavitvi knjige Odkrito in zakrito je bila izrečena pobuda, da bi bilo treba obuditi Celjske večere. Odgovorili ste, naj o tem razmišljajo mlajši. A vendar, če bi se spet lotili tega projekta – koga bi prvega povabili na pogovor?

Povabil bi predsednika vlade in predstavnike KUL. Rad bi jih vprašal, zakaj ne zmorejo povezati, združiti Slovenije. Ob ideji ali projektu, ki bi presekal to ideološko polarizacijo. Naj spomnim na zanimivo misel razsvetljenega vladarja Friderika Velikega, ki je rekel: »Nimam nobenih drugih interesov, kot so interesi mojega ljudstva.« Kaj so zdaj interesi Slovenije in države Slovenije? Znajo voditelji političnih strank postaviti interese države in ljudi pred interese strank? V tem vidim največji problem Slovenije. Velika škoda je, da pri razmišljanju naših strankarskih vodstev ni premikov. Slovenija bo začela dihati drugače, ko ne bo več ideoloških delitev in ko ne bo več revanšističnih odločitev pri menjavi oblasti. Slovenija potrebuje več strpnosti in medsebojne spoštljivosti. Več povezovanja in skupno misel, ki jo lahko popelje v drugačen razvoj, kot ga doživljamo zdaj. Sicer pa, kar zadeva Celjske večere – moram reči, da mi je

ideja o obuditvi zelo blizu, in upam, da jo bo kdo uresničil.

V katerem obdobju svojega življenja, svojega ustvarjanja ste najbolj uživali?

Najbolj ustvarjalno obdobje je bilo deset let pri časopisu Delo, kjer sem bil najprej urednik kulturne redakcije in nato odgovorni urednik. Poseben izziv je bil, ko sem ustanovil podjetje Fit media in smo se s sodelavci prvi v Sloveniji osredotočili na področje trajnostnega razvoja. Bera vsega, kar smo naredili, je ustvarjalni vrh v mojem življenju. Res je, da sem napisal nekaj knjig, bolj potopisnih, ampak če govorim z vidika vrednotenja in vpliva, so na prvem mestu zagotovo knjige in publikacije, ki smo jih v podjetju izdali v zadnjih dvajsetih letih.

Velik del svoje poklicne poti ste delali kot novinar. Včasih se je za novinarstvo reklo, da je četrta veja oblasti. Kaj pa je danes, kakšno je danes novinarstvo v Sloveniji? Je v celoti podrejeno kapitalu, smo novinarji postali navadni mezdni delavci?

Medijski prostor je v Sloveniji še vedno v obdobju prehoda. Ko sem pripravljaval knjigo Odkrito in zakrito, sem se srečal z nekaterimi dokumenti, ki so nastali še pred osamosvojitvijo, ko so novinarji razpravljali, kaj naj bi bilo zapisano v novinarskem kodeksu in v kakšen čas bo medijski prostor vstopil z osamosvojitvijo države. Ko je Slovenija postala samostojna, medijski prostor nikoli ni bil deležen kakovostne kritične, strokovne in politične analize. Prej je bil tako ali drugače povezan s politikom, nato je bil nadomestno postavljen na trg, v odvisnost od kapitala, od političnih strank in od oblasti. Hkrati je bil postavljen pred veliko preizkušnjo svoje profesionalne neodvisnosti. Na enem od Celjskih večerov so predstavniki medijev rekli, da je edino, s čimer lahko novinarstvo ohranja svojo četrto vejo oblasti, profesionalnost. V današnjih razmerah, ko je pod vplivom kapitala, sredi nenehnih tehnoloških sprememb, ko ni več takšnih tiskanih naklad, kot so bile včasih, ko je pritisk strank vedno močnejši, medijski prostor doživlja stalne pretrese. Da nekaterim novinarjem prinašajo sporočila o odpovedi kar detektivi, se mi zdi vrh nekorektnega, nepoštenega in neciviliziranega odnosa do delavcev v medijskih hišah. V teh razmerah bi morala stroka povedati, v katero smer naj se razvija novinarstvo, vključno z medijskimi hišami in s strankami, saj nekatere razvijajo novinarstvo, ki to sploh ni več. Če želi Slovenija ohraniti kolikor toliko profesionalni medijski prostor, hkrati pa nastajajo izrazito strankarski mediji, potrebuje levi in žlahtni desni medijski prostor. Žlahtni in profesionalni desni medijski prostor. Sedanja medijska scena zahteva zelo skrbno strokovno in politično analizo za izhod iz te pajkove mreže.

Imate veliko prijateljev?

Več imam znanec in zelo ozek krog prijateljev. Vedno sem dajal prednost delu in manj socialnim stikom. V življenju se moraš odločiti za eno pot. Jaz sem se odločil za delo, ki sem mu, to moram priznati, marsikaj podredil. Je to dobro ali slabo, bi težko rekel. Nimam veliko prijateljev, a imam ogromno znanec in kolegov povsod po Sloveniji. Ne pogrešam močnejših socialnih in prijateljskih povezav. Se pa ves čas trudim ohranjati čim bolj prijetne stike z vsemi, s katerimi poslovno sodelujem ali jih samo srečujem.

Foto: SHERPA